

ישראל פלמנבאום
israflam@inter.net.il

ענף החלב העולמי בשנת 2011

שעתן היפה של מדינות חצי הכדור הדרומי המייצרות על מרעה זול

ענף החלב בעולם נמצא בתקופה של עלייה מתמשכת בביקושים לחלב גולמי, בעיקר בגלל הגידול באוכלוסייה במדינות מזרח אסיה - הודו וסין. כך עולים מחירי החלב, מחירי המזון לפרות בעלייה מתמדת ויצרני החלב בעולם שמתבססים על מרעה טבעי מגדילים ייצור בהיקפים משמעותיים - ד"ר ישראל פלמנבאום, מביא סקירה מעניינת על המגמות הכלליות בעולם

מגדיל את רמת חייו בקצב מהיר ותוך כך, מגדיל באופן ניכר את הביקוש שלו לחלבון מי החי ובמיוחד למוצרי חלב. כדי להבין את גודל המשימה העומדת בפני יצרני החלב בעולם, ניתן להציג את הנתונים באופן שתוספת החלב הנדרשת כדי לספק את תוספת הביקוש העולמי לחלב היא כמו כלל הייצור השנתי של יצרניות חלב גדולות כמו ארגנטינה, טורקיה או פולין. אכן, משימה לא פשוטה ואף מאתגרת.

ענף החלב העולמי יידרש לתוספת של כ-200 מיליארד ליטר חלב במהלך 15 השנים הבאות (עלייה מ-700 מיליארד ליטר המיוצרים בשנת 2011 ל-900 מיליארד בשנת 2025, שבה צפויה אוכלוסיית העולם להגיע ל-7.8 מיליארד נפש)

עלייה בצריכת החלב ובייצור
בשנת 2011 הייתה צריכת החלב הממוצעת לנפש בעולם 103 ליטר (עלייה של 0.8% בהשוואה לשנה קודמת) וזה מתחלק בין צריכה של 234 ליטר לנפש במדינות המפותחות (עלייה של 0.1% בלבד בהשוואה לשנה קודמת) ובין צריכה של 70 ליטר לנפש במדינות המתפתחות (עלייה של 2.1% בהשוואה לשנה קודמת).
ייצור החלב בעולם עמד בשנת 2011 על 730 מיליארד ליטר חלב (עלייה של 2% בהשוואה לשנה קודמת) והיקף הסחר הבין-לאומי בחומרי גלם חלביים עלה והגיע לכ-50 מיליארד ליטר (עלייה של 6% בהשוואה לשנה קודמת). פער זה מצביע על כך שהביקוש לחלב בעולם עולה בקצב כה

דרישה גוברת לחלב בעולם

בסקירה שנתן מר Torstem Hemme ראש מכון IFCN, במסגרת הכנס השנתי האחרון של ארגון החלב הבין-לאומי IDF, נמסר כי ענף החלב העולמי יידרש לתוספת של כ-200 מיליארד ליטר חלב במהלך 15 השנים הבאות (עלייה מ-700 מיליארד ליטר המיוצרים בשנת 2011 ל-900 מיליארד בשנת 2025, שבה צפויה אוכלוסיית העולם להגיע ל-7.8 מיליארד נפש). גם במהלך 15 השנים האחרונות הגדיל העולם את ייצור החלב ב-170 מיליארד ליטר (כ-10 מיליארד ליטר בממוצע בכל שנה), כאשר יותר מ-60% מהתוספת בעבר וצפויה להיות כך גם בעתיד, תהיה במדינות באסיה, בעיקר במדינות כמו הודו וסין שבהן אוכלוסיות גדולות, שיעור צמיחה שנתי גבוה ועלייה מתמשכת ברמת החיים. בחלק זה של העולם אנו עדים, בכל שנה, למעבר אוכלוסיות גדולות מן הכפר אל העיר. בהודו ובסין נוספת בכל שנה אוכלוסייה של כ-40 מיליון נפש למעמד הביניים, העובר מפעילות כפרית לעירונית,

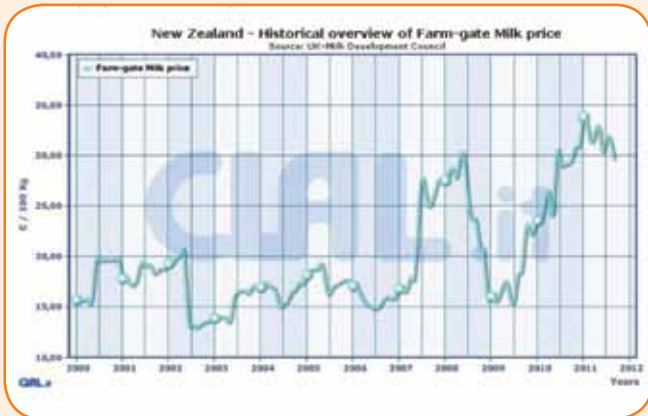

יום החלב העולמי בתאילנד

במחירים הבינ-לאומיים של חומרי הגלם החלביים, בהשוואה למחירים בשנה הקודמת. הדבר נובע, ככל הנראה, משילוב של מספר גורמים, ובהם האטה כלכלית במספר אזורים בעולם, עודף ייצור במדינות היודעות לייצר בזול ומנצלות את המצב הקיים להגדלת רווחים וכן, הירידה בערכו של היורו מול הדולר האמריקאי.

הירידה הבולטת ביותר במהלך 2011 הייתה במחירה הבינ-לאומי של אבקת החלב המלא. זו ירדה בין מרץ לאוקטובר 2011 ב-1,100 דולר לטון (ירידה של 24%, מ-4,600 ל-3,500 דולר לטון בהשוואה למחירה בתחילת השנה). במקביל ירדו גם ב-800 דולר לטון, מחיר החמאה (ירידה של 17% מ-4,700 ל-3,900 דולר לטון) וב-500 דולר לטון (ירידה ב-9%), במחירה של אבקת החלב הרזה.

איור 1. מחיר ממוצע לחלב גולמי בניו-זילנד (יורו ל-100 ק"ג)

איור 2. מדד מחירי החלב והמספוא FAO

עלייה במחירי המזון לפרות

עם זאת, מחירי חומרי הגלם החלביים עדיין גבוהים כמעט פי שתיים מאלה שהיינו רגילים להם לפני פחות מחמש שנים והם מבטאים את העלייה בביקוש העולמי לחלב ואת ייקור הייצור שלו, בגין התייקרות התשומות. מבין התשומות, העלייה במחיר הבינ-לאומי של חומרי הגלם החלביים נובעת בעיקר מייקור המזון לפרות ובעיקר הגרעינים, שעליהם מתחרה הענף ברמה העולמית עם הביקוש מצד בני האדם, בעיקר במדינות המתפתחות. מחיר המזון לפרה עלה מ-13 סנט לק"ג בשנת 2005 ל-23 סנט לק"ג בשנת 2010 (עלייה של 77%), ובשנת 2011

יום החלב העולמי בהודו

מהיר, כך שהמדינות המתפתחות, שבהן עיקר הגידול בצריכה, אינן מצליחות להדביק את העלייה בביקוש לחלב אצלן ונדרשות לייבוא חומרי גלם חלביים בהיקף הולך ועולה, גם במחירים בין-לאומיים גבוהים, כפי שזה קורה היום.

מחירי חומרי הגלם החלביים

מחירי חומרי הגלם החלביים עלה במידה ניכרת בשנתיים האחרונות, בהשוואה לרמת המחירים בתחילת המאה הנוכחית. ארגון המזון של האומות המאוחדות FAO מפרסם בכל שנה מדד של מחירים בין-לאומיים של מקורות המזון השונים. מנתוני הדוח האחרון של הארגון ניתן ללמוד כי, מחיר חומרי הגלם החלביים בתחילת שנת 2011 עמד על 227% מזה שנרשם בתחילת המאה, מה שמצביע על עוצמת העלייה בביקוש העולמי לחלב והפער ההולך וגדל בין הביקוש לחלב ויכולת הייצור שלו בעולם. עם זאת, במהלך שנת 2011 חלה ירידה של כ-14%

מחיר המזון לפרה עלה מ-13 סנט לק"ג בשנת 2005 ל-23 סנט לק"ג בשנת 2010 (עלייה של 77%), ובשנת 2011 המשיך לעלות והגיע עד ל-33 סנט לק"ג (עלייה נוספת של 43%). בס"ה התייקר המזון לפרות בשש השנים האחרונות ביותר מ-100%

חלב בבית ספר בסין

ניזילנד - מחיר החלב הנמוך ביותר

לברזיל הגדולה על 200 מיליון אזוריה שבהן נרשמת לאחרונה עלייה משמעותית בתוצר וברמת החיים שהובילו גם לעלייה בצריכת מוצרי החלב. קשיים אקלימיים גרמו השנה להאטה בקצב גידול ייצור החלב במדינה זו ולהזדקקות לתוספת חלב משכנותיה מדרום, שאיתן היא חברה בשוק המשותף למדינות דרום אמריקה ה-Mercosur.

שינויים בשיטת הממשק לייצור חלב

מחירי החלב הגבוהים בשוק הבין-לאומי מעמידים את יצרני החלב, במדינות כמו ארגנטינה ואורוגוואי, בפני דילמה לא פשוטה (צרות טובות). שיטת ההזנה המבוססת בעיקרה על מרעה מונעת מהפרות לממש את מלוא פוטנציאל הייצור שלהן (במדינות אלה הבקר לחלב הוא מגזע הולשטיין ומקורו בעיקר מארה"ב). השאלה ששואלים את עצמם יצרני החלב במדינות אלה היא, האם נכון להמשיך בשיטת ההזנה המתבססת בעיקר על מרעה, או לחליפין, לייקר במעט את המנה ע"י תוספת גרעינים, ולקבל תנובות חלב גבוהות יותר שמחירו לייצוא עומד כאמור, על סביבות 40 סנט של דולר לליטר. בסיוע עבודה שערכתי בקיץ האחרון בארגנטינה ובאורוגוואי, ביקרתי, יחד עם עמית ארגנטיני, תזונאי שהשתלם בישראל, במספר רפתות שתחת הדרכתו. ברפתות אלה שופרו בעקבות המלצותיו תנאי השיכון של הפרות, הופסקה כמעט לחלוטין הרעייה, ניתנה מנה כולית מאוזנת (וגם ניתן צינון לפרות בקיץ). תנובת החלב היומית הממוצעת של הפרות עלתה תוך קצת יותר משנה ממועד השינוי, כדי 10 ליטר (עלייה מ-23 ל-33 ליטר לפרה), הוכחה לכך שהרמה הגנטית של הפרות במדינות אלה נמצאת כיום ב"תת-ניצול".

נראה לי, שאם תימשך היציבות ברמת המחירים הגבוהה של חומרי הגלם בעולם וימשיכו יצרני החלב במדינות אלה ליהנות מהמחירים הגבוהים בשער הרפת, יחול אצלן שינוי משמעותי בשיטת ייצור החלב ויתקיים מעבר חד משיטת המרעה המסורתית לייצור אינטנסיבי בשיכון כמעט מלא, בדומה לנהוג אצלנו. ■

המשיך לעלות והגיע עד ל-33 סנט לק"ג (עלייה נוספת של 43%). בס"ה התייקר המזון לפרות בשש השנים האחרונות ביותר מ-100%, מה שיכול להסביר במידה רבה את העלייה המקבילה במחיר החלב בעולם.

ניצול יתרונות יחסיים

בעקבות השינויים שהוצגו למעלה, נרשמה בשנת 2011 עלייה מיוחדת בהיקף ייצור החלב (המגמה התחילה עוד שנה קודם), במדינות המבססות את ייצור החלב שלהן על מרעה זול. מדובר בעיקר במדינות הנמצאות בחצי הכדור הדרומי כמו ארגנטינה, אורוגוואי וצ'ילה בדרום אמריקה, ניו-זילנד ואוסטרליה באוקיינוס. יצרני החלב במדינות אלה נהנים בשנים האחרונות מרווחיות גבוהה במיוחד, כזו שלא הכירו מעולם. המחיר ליצרן במדינות כמו ארגנטינה ואורוגוואי עמד השנה על 40 ו-45 סנט של דולר לליטר בהתאמה, יותר מכפול מהמחיר שאותו קבלו רק מספר שנים קודם לכן. בניו-זילנד נרשם מצב דומה והמחיר ליצרן בעבור חלב המיועד לייצוא עמד שם השנה על יותר מ-40 סנט של דולר לליטר, גם כאן, יותר מכפול מהמחיר שלו הורגלו יצרני החלב בניו-זילנד בעבר.

ראוי לציין, כי בגלל שיטת ההזנה הנהוגה במדינות אלה והמבוססת בעיקר על מרעה, לא חלה עלייה משמעותית בעלויות ייצור החלב אצלן ומכאן שמרבית תוספת ההכנסה ממכירתו התבטאה בתוספת לרווח. בתנאים שתוארו למעלה, לא פלא הוא שהיקף ייצור החלב בשנת 2011 עלה בשיעור חד של כ-20% באורוגוואי וב-15% בארגנטינה ובניו-זילנד. בהשוואה לשנים 2007-2009, עלה חלקה של ניו-זילנד בהיקף הסחר הבין-לאומי של אבקת חלב מלא מ-35% ל-45% ושל ארגנטינה מ-5% ל-10%. ניו-זילנד מייצאת, כבר שנים, יותר מ-90% מכלל החלב שהיא מייצרת. תנאי הסחר הנוחים והמחירים הטובים לחומרי הגלם החלביים בשנים האחרונות, מביאים כיום גם לעלייה בחלקו של הייצוא מכלל הייצור גם במדינות כמו ארגנטינה ואורוגוואי, שמתקרב היום לכדי 30% מהייצור. מדינות אלה נהנות גם מהשכנות